

การกำหนดอายุและแบบของพระพุทธรูปบุทอง – บูเงิน
ที่พบบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในประเทศไทย *

Dating and Identification of Styles of Gilded and Silver Buddha Images
Found in the Upper North – eastern Part of Thailand.

ทรัพย์อนันต์ ชื่อสัตย์ (Sapanan Suesat)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพระพุทธรูปบุทอง – บูเงินบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่มีจารึกระบุศักราชบนฐาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดอายุและแบบของพระพุทธรูปบุทอง – บูเงิน การวิจัยมี 3 ระยะ คือ 1 รวบรวมข้อมูลเอกสารและศึกษาข้อมูล 2 การสำรวจ และ 3 การวิเคราะห์และสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธรูปบุทอง – บูเงินมีอายุระหว่างช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 – 23 กล่าวคือในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 พระพุทธรูปมีจำนวนน้อยและมีลวดลายเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 เริ่มปรากฏลวดลายใหม่ และมีลวดลายเพิ่มมากขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 ทั้งด้านปริมาณและความซับซ้อนของลวดลาย

พระพุทธรูปบุทอง – บูเงินสามารถจำแนกพระพุทธรูปตามลวดลายบนฐานพระพุทธรูปได้ 5 แบบ คือ 1.ฐานลายกลีบบัวคว่ำ – บัวหงาย 2.ฐานลายบัวประกอบ 3.ฐานลายเรขาคณิต 4.ฐานลายบัวคว่ำหรือบัวหงายเพียงอย่างเดียว และ 5.ฐานเรียบไม่มีลวดลาย

Abstract

The purpose of the research is to study the gilded and silver Buddha images with a dating inscription on the pedestal found in the upper North–eastern part of Thailand in order to identify them with different shapes and designs. The research was undertaken in three steps: (i) literature reviewing of written document, (ii) archaeological survey, and (iii) analysis of the data and conclusion.

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง พระพุทธรูปบุทอง – บูเงินที่พบบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในประเทศไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2557 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

This articles part of the thesis “GILDED AND SILVER BUDDHA IMAGES FOUND IN THE UPPER NORTH – EASTERN PART OF THAILAND” A thesis submitted in Partial Fullfillments of the Requirement for the Degree Master of Art Program in Historic Archaeology. Thesis Advisor : PROF.M.R.SURIYAVUDH SUKHASVASTI,Ph.D.

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์คณะโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A graduate student under the Art Program in Historic Archaeology Department of Archaeology, Graduate School, Silpakorn University. E-mail : sapanan.suesat@gmail.com Tel : 086-382-6649

The gilded and silver Buddha images date back to the 16th – 18th century A.D.. In the period of 16th century A.D. the Buddha images with a simple design were found lesser than those of the later periods; that is to say, in the 17th century A.D. a good deal of new designs of the Buddha images were made. Then were any amount of gilded and silver images of various designs that were produced in the 18th century A.D.

The gilded and silver Buddha images are identifiable by certain design on the pedestal as follows: (1) lotus flower motifs (2) pseudo-lotus flower motifs (3) geometric motifs (4) semi lotus flower motifs and (5) plain.

บทนำ

พระพุทธรูปบุทอง – บุเงิน” เป็นพระพุทธรูปขนาดเล็ก ทำจากชัน ขึ้นรูปด้วยการหุ้มหรือบุด้วยแผ่นทองหรือแผ่นเงินขนาดบาง ตอกหรือกดเพื่อตกแต่งให้เกิดลวดลาย ซึ่งพบจากการสำรวจ ขุดค้น และบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีการจารึกบนฐานพระพุทธรูปซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดอายุที่สัมพันธ์กับรูปแบบ ตลอดจนทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตและคติความเชื่อของกลุ่มคนในบริเวณนี้

อย่างไรก็ตามการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธรูปบุทอง – บุเงินที่พบบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ผ่านมานั้นเป็นเพียงแต่รายงานการสำรวจ ขุดค้น บูรณปฏิสังขรณ์ รวมถึงการกำหนดอายุและจำแนกรูปแบบก็จำกัดอยู่เฉพาะแหล่งเท่านั้น จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปบุทอง – บุเงินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้อายุที่ปรากฏเป็นสิ่งช่วยในการจำแนกและกำหนดช่วงเวลาของรูปแบบศิลปะของพุทธรูปบุทอง – บุเงินที่พบบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับจังหวัดบึงกาฬ จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดกาฬสินธุ์ และชัยภูมิยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธรูปบุทอง – บุเงินในขณะที่ยังไม่อยู่ในขอบเขตการศึกษารั้งนี้

วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการโดยใช้วิธีการ ดังนี้

1. รวบรวมและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปบุทอง – บุเงิน ดังนี้

1.1 เอกสารทางประวัติศาสตร์

1.2 เอกสารทางโบราณคดี การสำรวจ การขุดค้นและการบูรณปฏิสังขรณ์

1.3 งานค้นคว้าและข้อมูลใหม่

2. การสำรวจและเก็บข้อมูล

2.1 สำรวจพระพุทธรูปบุทอง – บุเงินจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น และร้อยเอ็ด

รวมถึงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่มีการเก็บรักษาพระพุทธรูปบุทอง – บุเงิน

2.2 จำแนกพระพุทธรูปทั้งที่ปรากฏจารึกและไม่ปรากฏจารึก ส่วนที่ปรากฏจารึกประสานนัก
ภาษาโบราณเพื่ออ่านและถ่ายทอดความ

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการหลักฐานทั้งหมด
4. สรุปผลการศึกษาวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า
5. นำเสนอผลงาน

ผลการวิจัย

พระพุทธรูปที่ใช้ในการกำหนดอายุและจำแนกตามแบบลวดลายเป็นพระพุทธรูปที่ปรากฏศักราชบน
ฐานพระพุทธรูป มีจำนวน 35 องค์ มาจากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา บ้านกกระตี ตำบลวังยาว อำเภอด่านซ้าย
จังหวัดเลย จำนวน 6 องค์ จากวัดเจติยศรีปมัญญา อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 5 องค์ จากบ้าน
หนองดินจี่ ตำบลลูกกว้าง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 องค์ จากหมู่บ้านดอนตู ตำบลเขวา อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 องค์ จากบ่อพันขัน บ้านตาเนตร ตำบลจำปาขัน อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัด
ร้อยเอ็ด จำนวน 4 องค์ จากภูตะกา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 องค์ และจากบ้านนาบอน ตำบล
นาजू อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย จำนวน 9 องค์

การวิเคราะห์รูปอักษร ศักราช ตลอดจนการถ่ายทอดความจารึกพระพุทธรูปพุทธอง – บุเงินที่ใช้ใน
การศึกษารึ้นนี้ (ยกเว้นจารึกจากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จ.เลย)¹ ได้รับความอนุเคราะห์จาก
นางสาวยุเรศ วุทธิธโร และนางสาวชรรพร อังกูร์ชัยชัย นักภาษาโบราณ ชำนาญการ กลุ่มหนังสือตัวเขียนและ
จารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ สำหรับพระพุทธรูปพุทธอง – บุเงินทั้ง 35 องค์
มีรายละเอียดดังนี้

1.ระเบียบวิธีการจารึก

1.1 ตัวอักษร อักษรไทยน้อยและอักษรธรรม

1.2 ภาษา ภาษาไทย

1.3 ลำดับในการจารึก จารึกบนฐานพระพุทธรูปพุทธอง – บุเงินที่ศึกษาเป็นข้อความสั้นๆ บอกกล่าว
ว่าสร้างเมื่อใด ใครเป็นผู้สร้าง สร้างเพื่อจุดประสงค์ใด นิยมเรียงลำดับจากปีศักราช (จุลศักราช)² ปีนักษัตร (แบบ
ปีหนไทย) เดือน (แบบปีหนไท) วัน (แบบสัปดาห์)³ นามผู้สร้าง วัสดุที่สร้าง วัตถุประสงค์ในการสร้าง และคำ
บาลีปิดท้าย ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธรูปบุเงินจากบ้านหนองดินจี่ จังหวัดขอนแก่น หมายเลขทะเบียน พช.ขก.

¹ อ่านและถอดความโดย นายกิตติวัฒน์ สัตตนาโค นักวิชาการจากสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

² การคำนวณวันเดือนปีในเอกสารโบราณ. คู่มือ กรมศิลปากร, จารึกล้านนาภาค 2 เล่ม 2 : จารึกจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง
ลำพูน และแม่ฮ่องสอน, (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2551), 447 – 473.

³ ธวัช ปุณโณทก. ศิลจารึกอีสานสมัยไทย – ลาว : ศึกษาทางด้านอักษรวิทยาและประวัติศาสตร์อีสาน (กรุงเทพฯ : คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), 169-173.

12/2541 ความว่า “สังกษาราชชาติ ๙๑๐ ตัว เดือน ๕ เพ็ง วัน ๔ แสนเมือง...ผัวเมีย(กับ)ทั้งบุตรดา พร้อมกับกันมี
ศรัทธา สร้างเจีพ...เง...รง...นิพพาน ปัจจโยโหด)”

สำหรับวัตถุประสงค์ในการสร้างพบว่าส่วนใหญ่เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับ นอกจากนี้
เป็นการสร้างถวายเนื่องจากมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และปรารถนาในนิพพาน ยกตัวอย่างเช่น
“สังได้ ร้อย ๖ ตัว พญาสีมาหา นามมี ศรัทธาสร้างพระเจ้าองค์นี้หา เสบ แลลูกอันไปสู่ปรโลกภาพ
หน้า ขอให้ได้ถึงสุข ส ก...าเทอญ”

“พระเจ้าน้อยขนาน อ(ภ)...น บาสร้าง ให้ถึงสุขสามประการ นิพพาน ปัจจโยโหด”

“สังกราชได้ ๕ ตัวปีกาไค้พระเจ้า พ่อชุมลูกเมียสร้างขอให้ได้เข้านิพพ”

“สังกษาราชชาติ ๙๑๐ ตัว เดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ แพง...ผัดผัว เมียกับทั้งบุตรตามะตาพร้อม กันมีศรัทธา
สร้างพระเจ้า เงิน(อ)มไว้กับสนา นิพพานปัจจโยโหด”

ลำดับการจารึกข้างต้นที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงวิธีการลำดับข้อความที่นิยมมากที่สุด อย่างไรก็ตามมี
พระพุทธรูปบางส่วนที่ไม่ได้จารึกตามลำดับข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจารึกฐานบนพระพุทธรูปบุทอง – บุเงินนั้น
ไม่ผูกเกณฑ์ที่แน่นอน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของผู้สร้างหรือขนาดของพระพุทธรูป

2.การกำหนดอายุและรูปแบบพระพุทธรูปบุทอง – บุเงิน

พระพุทธรูปบุทอง – บุเงินที่ระบุดัศกราชที่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษ
ที่ 21 – 23 โดยแต่ละช่วงสมัยมีรูปแบบพระพุทธรูป ดังนี้

2.1 ช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ฐานพระพุทธรูปมีรูปแบบที่ไม่หลากหลายและไม่มีลวดลายที่ซับซ้อนมาก
นัก พบมีฐานเรียบ ฐานลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรง และฐานลายกลีบบัวถลา ดังนี้

1. แบบที่ 1 ฐานเรียบ (1) ไม่มีลูกแก้วอกไก่ ฐานลักษณะรูปกรวยหัวตัด (truncated conical
shaped pedestal) เตี้ย ฐาน 1 ชั้น พบที่ถ้ำสาริกา จังหวัดเลย หมายเลข 2 ระบุดัศกราช 907 หรือ
พุทธศักราช 2088

ภาพที่ 1 พระพุทธรูป แบบ (1) จากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกาจังหวัดเลย (หมายเลข 2)
ที่มา: กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปบุเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปกร 5, 5
(กันยายน-ตุลาคม 2552): 99.

2. แบบที่ 2 ฐานลายบัวคว่ำ – บัวยางกลีบตั้งตรง (2) ฐานลักษณะรูปกรวยหัวตัด สูง 2 – 3 ชั้น พบจำนวน 2 องค์ คือ พระพุทธรูปจากถ้ำสาริกา จ.เลย หมายเลข 1 ลวดลายเป็นกลีบบัวง่าย ๆ คั่นด้วยเส้นตรง 3 เส้น และพระพุทธรูปบุทอง จากเจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี หมายเลขทะเบียน พช.ขก. 322/2516 เป็นลายกลีบบัวซ้อน โดยกลีบบัวหางมีขนาดเล็กกว่ากลีบบัวคว่ำ คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ (2.1)

ภาพที่ 2 (จากซ้ายไปขวา) พระพุทธรูป แบบ (2) จากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย (หมายเลข 1) และแบบ (2.1) จากเจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี (พช.ขก.322/2516) ตามลำดับ
ที่มา: กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปบุเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปากร 5,5 (กันยายน-ตุลาคม 2552): 99

3. แบบที่ 3 ฐานลายกลีบบัวถลา (3) เป็นลายกลีบบัวถลาที่มีการลดทอนลวดลายเหลือเป็นเส้นปลายม้วนลายจุด คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ฐานบัวคว่ำรองรับด้วยเส้นเม็ดกระดุม 2-3 แถว ฐานลักษณะรูปกรวยหัวตัด สูง มี 3 ชั้น พบที่บ้านหนองดินจี่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 องค์ ได้แก่ หมายเลขทะเบียน พช.ขก.4/2541, 12/2541, 14/2541, 15/2541 และกุ๋บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม หมายเลขทะเบียน พช.ขก.54/2550 ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธรูปหมายเลขทะเบียน พช.ขก.12/2541 และหมายเลขทะเบียน พช.ขก.54/2550

ภาพที่ 3 (จากซ้ายไปขวา) พระพุทธรูป แบบ (3) จากบ้านหนองดินจี่ จังหวัดขอนแก่น (พช.ขก.12/2541) และจากกุ๋บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม (พช.ขก.54/2550) ตามลำดับ

2.2 ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 มีการสร้างฐานพระพุทธรูป ลวดลายกลีบบัวถลาต่อเนื่องมาจากช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 และเริ่มปรากฏลวดลายแบบใหม่ ดังนี้

1. แบบที่ 1 ฐานลายกลีบบัวถลา พบมี 2 แบบ คือ ลวดลายที่ทำต่อเนื่องมาจากช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นลายกลีบบัวถลาที่มีการลดทอนลวดลายเหลือเป็นลายเส้นปลายม้วนลายจุด (4) คือ พระพุทธรูปบุเงิน จากหมู่บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม หมายเลขทะเบียน พช.ขก.53/2550

นอกจากนี้ยังพบลวดลายแบบใหม่ที่ไม่ปรากฏในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 คือ ลวดลายกลีบบัวที่ปลายกลีบโค้งออกด้านนอกเล็กน้อย คั่นด้วยเส้นเม็ดกระดุม เป็นฐานเหลี่ยมเตี้ย มี 3 ชั้น (4.1) พบที่เจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี หมายเลขทะเบียน พช.ขก.316/2516

ภาพที่ 4 (จากซ้ายไปขวา) พระพุทธรูป แบบ (4) จากหมู่บ้าน ดอนตู จังหวัดมหาสารคาม (พช.ขก.53/2550) และ พระพุทธรูป แบบ (4.1) จากเจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี (พช.ขก.316/2516) ตามลำดับ

2. แบบที่ 2 ฐานกลีบบัวผสม (5) เป็นการผสมระหว่างลายกลีบบัวหงายแบบกลีบตั้งตรงกับ ลวดลายไปไม้ม้วน คั่นด้วยเส้นตรงลายกดประทับ ได้ฐานไปไม้ม้วนมีเส้นตรงลายกดประทับรองรับ 1 แถว ฐานรูปสี่เหลี่ยมคางหมู เตี้ย มี 3 ชั้น พบที่เจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี หมายเลขทะเบียน พช.ขก.313/2516

ภาพที่ 5 (ด้านซ้าย) พระพุทธรูป แบบ (5) จากเจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี (หมายเลขทะเบียน พช.ขก.313/2516)

3. แบบที่ 3 ฐานลายเรขาคณิต (6) ลักษณะเป็นทรงสามเหลี่ยมคล้ายกลีบบัว ภายในซ้อนทรงสามเหลี่ยมขนาดเล็ก 1 ชั้น สลับกับช่องสามเหลี่ยมตกแต่งเส้นตรงแนวตั้งต่อเนื่องตลอดรอบฐาน ไม่มีลูกแก้วออกไก่อ พระเศียรและองค์พระด้านหน้าชำรุด ฐานรูปกรวยหัวตัด สูง มี 2 ชั้น พบที่สถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย หมายเลข 3

ภาพที่ 6 (ด้านขวา) พระพุทธรูป แบบ (6) จากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำ สาริกา จังหวัดเลย (หมายเลข 3)
ที่มา: กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปบุเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปากร 5,5
(กันยายน-ตุลาคม 2552): 100.

2.3 ช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 เป็นช่วงที่มีการสร้างพระพุทธรูปในปริมาณมาก มีแบบที่หลากหลาย
ดังนี้

1. แบบที่ 1 ฐานลายกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรง จำแนกได้ 6 แบบย่อย ดังนี้

1.1 แบบที่ 1 (7) ฐานลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรงเป็นกลีบบัวซ้อน ขอบกลีบบัวด้านนอกตกแต่งด้วยลายขีด หรือเส้นวงกลม ฐานใต้ชั้นบัวคว่ำจารึกอักษรธรรมอีสานหรืออักษรไทยน้อย มีเส้นลวดบัวหรือเส้นเม็ดกระดุมคั่นตรงกลาง ฐานสูงรูปกรวยหัวตัด มี 4 ชั้น พบที่บ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย จำนวน 5 องค์ ได้แก่ หมายเลขทะเบียน 18/2556, 27/2556, 36/2556, 45/2556 และ 57/2556

ภาพที่ 7 (ด้านซ้าย) พระพุทธรูป แบบ (7) จากบ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย (หมายเลขทะเบียน 57/2556)

1.2 แบบที่ 2 (7.1) ฐานลายกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรงโดยกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายซ้อนกัน ขอบกลีบบัวด้านนอกตกแต่งด้วยลายขีด หรือเส้นวงกลม ฐานใต้ชั้นบัวคว่ำจารึกอักษรธรรมอีสานหรืออักษรไทยน้อย มีเส้นลวดบัว หรือเส้นเม็ดกระดุมคั่นตรงกลาง ช่องว่างระหว่างกลีบบัวขีดเส้นตรงในแนวตั้งเต็มช่อง ฐานสูงรูปกรวยหัวตัด มี 4 ชั้น พบที่บ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย จำนวน 2 องค์ หมายเลขทะเบียนน 23/2556 และ 25/2556

ภาพที่ 8 พระพุทธรูป แบบ (7.1) จากบ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย (หมายเลขทะเบียน 25/2556)

1.3 แบบที่ 3 (7.2) ฐานลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรง โดยกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายซ้อนกัน คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ได้ฐานบัวคว่ำเพิ่มขึ้นฐาน 1 ชั้น พบทั้งลายเรขาคณิต และลายกลีบบัว ฐานชั้นล่างสุดเป็นฐานเรียบ จารึกอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย เป็นฐานรูปกรวยหัวตัด 5 ชั้น พบที่บ่อพันขัน จังหวัดร้อยเอ็ด หมายเลขทะเบียน 34/152/2548 ภูตะกา จังหวัดขอนแก่น หมายเลขทะเบียน พช.ขก.24/2519 และบ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย หมายเลขทะเบียน 51/2556

ภาพที่ 9 (จากซ้ายไปขวา) พระพุทธรูป แบบ (7.2) จากบ่อพันขัน จังหวัดร้อยเอ็ด (34/152/2548)

ภูตะกา จังหวัดขอนแก่น (พช.ขก.24/2519) และบ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย (51/2556) ตามลำดับ

1.4 แบบที่ 4 (7.2.1) ฐานลายกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรงโดยกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายเป็นกลีบซ้อน คาดด้วยลูกแก้วอกไก่ ระหว่างช่องกลีบบัวตกแต่งด้วยลวดลายเรขาคณิต ใต้ฐานบัวคว่ำมีช่องสามเหลี่ยมตกแต่งลายไปไม้ม้วนเรียงต่อกัน 1 แถว รองรับด้วยชั้นกลีบบัวหงาย 1 แถว ฐานกลมทรงสูง มี 5 ชั้น พบที่บ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย หมายเลขทะเบียน 1/2556

ภาพที่ 10 (ด้านซ้าย) พระพุทธรูป แบบ (7.2.1) จากบ้านนาบอน จังหวัดหนองคาย (หมายเลขทะเบียน1/2556)

1.5 แบบที่ 5 (7.3) ฐานลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรงโดยกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายซ้อนกัน กลีบบัวเรียวยาว ภายในกลีบบัวตกแต่งด้วยเส้นคดโค้งและลายจุด ฐานสูงรูปกรวยหัวตัด มี 3 ชั้น พบที่เจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี หมายเลขทะเบียน พช.ขก.323/2516

ภาพที่ 11 (ด้านขวา) พระพุทธรูป แบบ (7.3) จากเจดีย์ ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี (หมายเลขทะเบียน พช.ขก.323/2516)

1.6 แบบที่ 6 (7.4) ฐานลายกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายซ้อนกันขนาดเล็ก คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ฐานสูงรูปกรวยหัวตัด มี 3 ชั้น พบที่บ่อพันขัน จังหวัดร้อยเอ็ด หมายเลขทะเบียน 34/179/2548

ภาพที่ 12 (ด้านซ้าย) พระพุทธรูป แบบ (7.4) จากบ่อพันขันจังหวัดร้อยเอ็ด (หมายเลขทะเบียน 34/179/2548)

2. แบบที่ 2 ฐานลายกลีบบัวคว่ำหรือลายกลีบบัวหงายเพียงอย่างเดียว ดังนี้

2.1 แบบที่ 1 ฐานลายบัวคว่ำเพียงอย่างเดียว (8) คือ เป็นฐานหน้ากระดาน ลายบัวคว่ำ ซ้อนกลีบบัวขนาดเล็กภายในกลีบบัวขนาดใหญ่ รองรับด้วยเส้นเม็ดกระดุม 1 แถว คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ได้ลายบัวคว่ำมีชั้นสามเหลี่ยมคว่ำตกแต่งเส้นตรงต่อเนื่องรอบฐาน 1 แถว รองรับด้วยเส้นเม็ดกระดุม 1 แถว ฐานสูงปรกวยหัวตัด มี 4 ชั้น พบที่บ่อพันขัน จังหวัดร้อยเอ็ด หมายเลขทะเบียน 34/150/2548

ภาพที่ 13 (ด้านขวา) พระพุทธรูป แบบ (8) จากบ่อพันขัน จังหวัดร้อยเอ็ด (หมายเลขทะเบียน 34/150/254)

2.2 แบบที่ 2 ฐานลายบัวหงายเพียงอย่างเดียว (9) คือ ฐานมีเพียงลายกลีบบัวหงายเป็นกลีบบัวฟันยักษ์ตกแต่งเกสรดอกบัว ได้ลายกลีบบัวเป็นฐานเรียบ 2 ชั้น ฐานเตี้ยทรงหกเหลี่ยม มี 3 ชั้น พบที่เจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี หมายเลขทะเบียน พช.ขก.324/2516

ภาพที่ 14 (ด้านซ้าย) พระพุทธรูป แบบ (9) จากเจดีย์ศรีปมัญญา จังหวัดอุดรธานี (หมายเลขทะเบียน พช.ขก. 324/2516)

3. แบบที่ 3 ฐานลายกลีบบัวถลา มี 2 รูปแบบย่อย ดังนี้

3.1 แบบที่ 1 (10) ฐานลายกลีบบัวถลาโดยมีลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรงอยู่ตรงกลาง ด้านข้างเป็นกลีบบัวถลาที่ตกแต่งด้วยลายใบไม้ม้วน คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ใต้ลายบัวคว่ำมีช่องสี่เหลี่ยมภายใน ตกแต่งด้วยเส้นโค้ง 1 แถว ฐานทสูงรูปกรวยหัวตัด มี 4 ชั้น พบที่กุ๋บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม หมายเลขทะเบียน พช.ขก.51/2534

ภาพที่ 15 (ด้านขวา) พระพุทธรูป แบบ (10) จากกุ๋บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม (หมายเลขทะเบียน พช.ขก. 51/2534)

3.2 แบบที่ 2 (11) ฐานลายกลีบบัวถลาโดยลายกลีบบัวคว่ำ – บัวหงายเป็นกลีบบัวถลาที่มีการลดทอนลักษณะของกลีบบัว คงไว้เฉพาะเค้าโครงหรือเส้นรอบนอก ตรงกลางมีลวดลายใบไม้ม้วน คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ฐานส่วนบัวคว่ำมีเส้นเม็ดกระดุมรองรับ 1 แถว ฐานเตี้ยรูปกรวยหัวตัด มี 3 ชั้น พบที่กุ๋บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม หมายเลขทะเบียน พช.ขก.94/2550

ภาพที่ 16 (ด้านซ้าย) พระพุทธรูป แบบ (11) จากหมู่บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม (หมายเลขทะเบียน พช.ชก. 94/2550)

4. แบบที่ 4 ฐานบัวประดิษฐ์ มี 4 แบบย่อย ดังนี้

4.1 แบบที่ 1 (12) ฐานลายบัวผสม โดยฐานลายบัวหมายถึงกليبบัวซ้อน ด้านล่างประดับลวดลายคล้ายกับ “รวงผึ้ง” ที่ปรากฏบริเวณหน้าสิมหรืออุโบสถในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและประเทศลาว ช่องว่างระหว่างรวงผึ้งจารึกอักษรธรรม ฐานเดี่ยวรูปกรวยหัวตัด มี 2 ชั้น พบที่หมู่บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม หมายเลขทะเบียน พช.ชก.95/2550

ภาพที่ 17 พระพุทธรูป แบบ (12) จากหมู่บ้านดอนตู จังหวัดมหาสารคาม (หมายเลขทะเบียน พช.ชก95/2550)

4.2 แบบที่ 2 (13) ฐานลายบัวผสม โดยฐานบัวหมายถึงกليبบัวขอบหยักภายในมีเกสรบัว ส่วนล่างเป็นลายสามเหลี่ยมตกภายในซ้อนสามเหลี่ยมขนาดเล็ก คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ลายสามเหลี่ยม ฐานสูงรูปกรวยหัวตัด มี 3 ชั้น พบที่สถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย หมายเลข 5

ภาพที่ 18 พระพุทธรูป แบบ (13) จากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย(หมายเลข 5)
ที่มา: กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปากร 5,5
(กันยายน-ตุลาคม 2552): 101.

4.3 แบบที่ 3 (13.1) ฐานลายประดิษฐ์ โดยส่วนบนเป็นรูปสัตว์ ส่วนล่างเป็นลายสามเหลี่ยม
ตกแต่งเส้นตรงสลับต่อเนื่องรอบฐาน คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ได้ลายสามเหลี่ยมเป็นลายไปไม้้วน 1 แถว ฐานสูงรูป
กรวยหัวตัด มี 4 ชั้น พบที่สถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย หมายเลข 6

ภาพที่ 19 พระพุทธรูป แบบ (13.1) จากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย (หมายเลข 6)
ที่มา:กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปากร 5,5
(กันยายน-ตุลาคม 2552): 102.

4.4 แบบที่ 4 (14) ฐานลายประดิษฐ์ โดยฐานส่วนบนเป็นลายเรขาคณิตเส้นคดโค้ง ลายเส้นตรง
ส่วนด้านล่างเป็นลายดอกไม้สลับกับลายเส้นตรง คั่นด้วยลูกแก้วอกไก่ ฐานสูงรูปกรวยหัวตัด มี 4 ชั้น พบที่สถาน
ปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกา จังหวัดเลย หมายเลข 4

ภาพที่ 20 พระพุทธรูป แบบ (14) จากสถานปฏิบัติธรรมถ้ำสาริกาจังหวัดเลย(หมายเลข 4)
ที่มา:กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปบุเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปากร 5,5
(กันยายน-ตุลาคม 2552): 100.

สรุปผลการวิจัย

พระพุทธรูปบุทอง – บุเงินพบจำนวนมากบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนสร้างขึ้นเนื่องใน
พระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับ หรือเพื่อให้สมความปรารถนา อันได้
แก่ความสุข 3 ประการ และการเข้าสู่นิพพาน อีกทั้งยังสร้างเพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชาเนื่องจากมีความเลื่อมใส
ศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ผลจากการศึกษาพระพุทธรูปบุทอง – บุเงินที่ระบุดักราชพบว่า มีอายุระหว่างช่วงพุทธศตวรรษที่ 21
– 23 ซึ่งในแต่ละช่วงสมัยพระพุทธรูปมีพัฒนาการทางด้านรูปแบบ ดังนี้

1. พุทธศตวรรษที่ 21 ฐานพระพุทธรูปมีแบบที่ไม่หลากหลาย มีลวดลายไม่ซับซ้อนมาก ฐานทรง
กลมสูง 1 – 3 ชั้น มี 3 รูปแบบ คือ ฐานเรียบ ฐานลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบตั้งตรง และฐานลายกลีบบัวถลาที่
มีลักษณะเป็นเส้นลายจุด ปลายม้วนออกด้านนอก

2. พุทธศตวรรษที่ 22 ฐานพระพุทธรูปมี 3 แบบ คือ ฐานลายกลีบบัวถลา ฐานลายกลีบบัว
ประกอบ และฐานลายเรขาคณิต โดยพบว่าฐานลายกลีบบัวถลาที่พบในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ยังคงทำสืบเนื่อง
มาจนถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 และเริ่มปรากฏฐานลายกลีบบัวถลาแบบใหม่ คือ กลีบบัวถลาที่มีเค้าโครงคล้าย
กลีบบัวตั้งตรงแต่ปลายกลีบบัวโค้งออกด้านนอกเล็กน้อย รวมถึงฐานลายเรขาคณิต และฐานลายกลีบบัวประกอบ
คือ การผสมผสานระหว่างลายกลีบบัวหงายและลายใบไม้ม้วนก็เริ่มพบในช่วงนี้เช่นเดียวกัน ฐานพระพุทธรูป
ในช่วงนี้ก็มีฐานสูง 2 – 3 ชั้น พบทั้งฐานรูปกรวยหัวตัด ฐานรูปสี่เหลี่ยมคางหมูและฐานรูปหกเหลี่ยม

3. พุทธศตวรรษที่ 23 เป็นช่วงที่มีการสร้างพระพุทธรูปปริมาณมากและมีแบบที่หลากหลาย
มีพัฒนาการรูปแบบค่อนข้างชัดเจน คือ การเพิ่มชั้นฐานของพระพุทธรูปให้สูงมากกว่าเดิม ฐานสูง 3 – 5 ชั้น
อย่างไรก็ตามพระพุทธรูปฐานเตี้ยก็ยังคงปรากฏอยู่เช่นเดียวกัน มี 4 แบบ คือ ฐานลายบัวคว่ำ – บัวหงายกลีบ

ตั้งตรง ฐานลายกลีบกลีบบัวถลา ฐานลายกลีบบัวประกอบ ฐานลายบัวคว่ำหรือบัวหงายเพียงอย่างเดียวและฐานบัวประดิษฐ์

พระพุทธรูปในช่วงนี้มีการตกแต่งฐานบัวค่อนข้างมาก เช่น การเพิ่มเส้นโค้ง ลายจุด การซ้อนกลีบบัว การเพิ่มลวดลายเรขาคณิตระหว่างกลีบบัว นอกจากนี้ยังพบลวดลายใหม่ๆที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะกลีบบัวเท่านั้น เช่น ลายดอกไม้ และลายรวงผึ้งซึ่งเป็นส่วนประกอบของอุโบสถหรือสิมที่พบได้ทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อเสนอแนะ

การกำหนดอายุและแบบของพระพุทธรูปพุทธอง – บูเงินในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลจากจารึกที่ระบุดัศกราชบนฐานพระพุทธรูปเพียง 35 องค์ ซึ่งนับว่ามีปริมาณเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับพระพุทธรูปพุทธอง – บูเงินที่ไม่ระบุดัศกราชซึ่งพบบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลนี้จะมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพระพุทธรูปพุทธอง – บูเงินต่อไป และหากมีการอ่านและถอดความจารึกที่ฐานพระพุทธรูปพุทธอง – บูเงินเพิ่มเติมก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดรูปแบบพระพุทธรูปที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

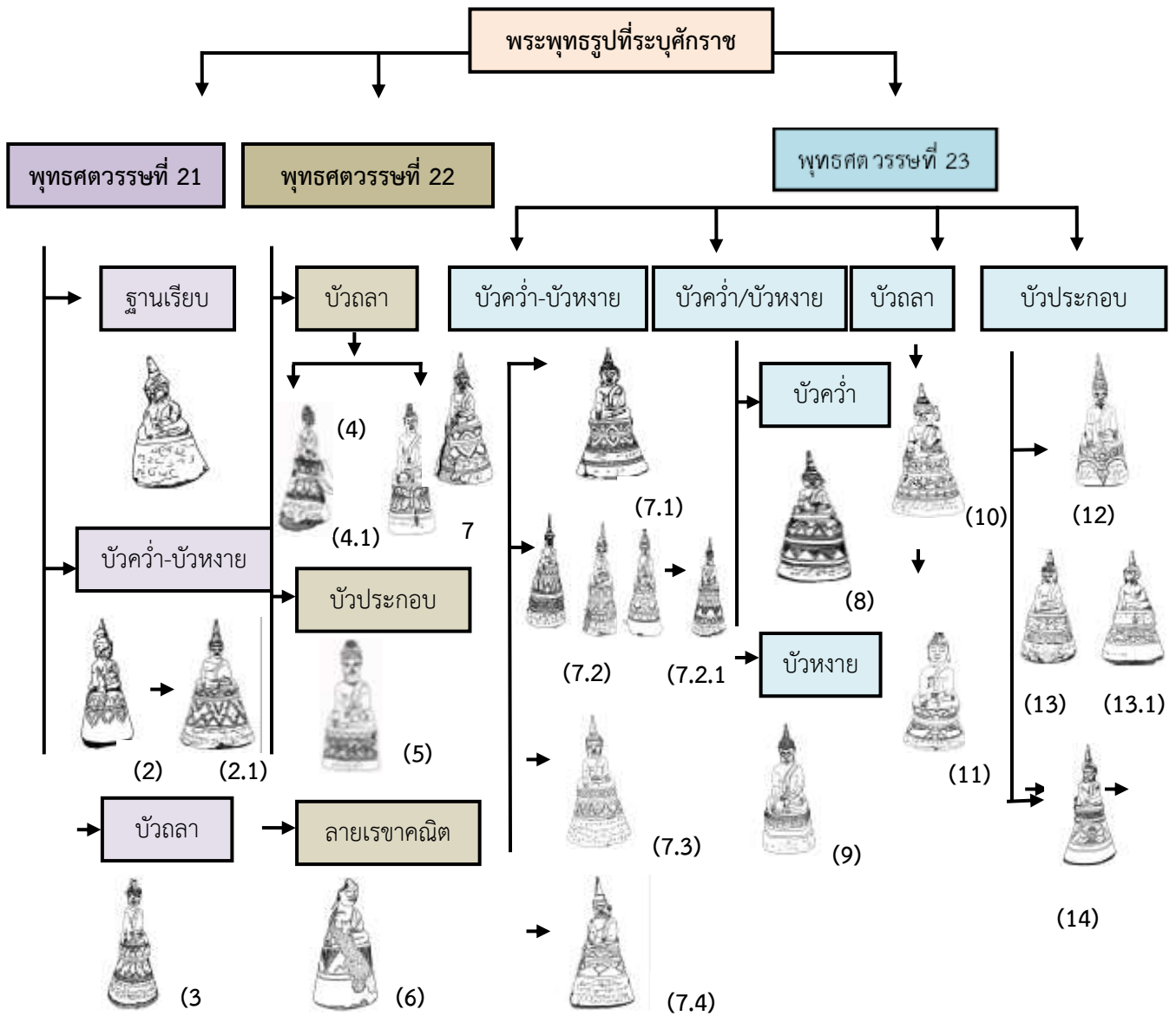
ภาษาไทย

กรมศิลปากร. จารึกล้านนาภาค 2 เล่ม 2 : จารึกจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2551.

กัลยาณี กิจโชติประเสริฐ, “พระพุทธรูปบูเงินจากถ้ำสาริกา” ศิลปากร 5,5 (กันยายน-ตุลาคม 2552), 96 – 111.

ธวัช ปุณโณทก. ศิลปจารึกอีสานสมัยไทย – ลาว : ศึกษาทางด้านอักษรวิทยาและประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.

ภาคผนวก
พัฒนาการรูปแบบพระพุทธรูปพุทธ - บูเจินที่พบบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ตารางแสดงจารึกที่ปรากฏบนฐานพระพุทธรูปทอง-บุเงินที่ระบุดักราชจำนวน 35 องค์

ลำดับที่	เลขทะเบียน	แหล่งที่พบ	ข้อความจารึก	ศักราช	
				จ.ศ.	พ.ศ.
1	1	ถ้ำสาริกา จ.เลย	จุลสังกราช ๙๐๐ ตัว พ่อจำปากกับทั้งภริยาบุตรธิดามีใจใสศรัทธา สร้างพระพุทธรูปไว้กับศาสนา	๙๐๐	๒๐๘๑
2	2	ถ้ำสาริกา จ.เลย	สังกราชได้ ๙๗ ตัวพ่อดุขผู้เมียลูกทั้งมวล สร้างพระพุทธรูปไปหาพ่อก	๙๐๗	๒๐๘๘
3	3	ถ้ำสาริกา จ.เลย	สังกราชได้ ๙๙ ปี สี่พระเจ้าองค์เกิดสร้างหาพ่อแม่พี่น้อง ขอถึงสุข ๓ ประการ มีนิรพานเป็นที่แล้ว ก็ข้าเทอญ	๙๙ (๐)	๒๐๗๑
4	4	ถ้ำสาริกา จ.เลย	สังกราชได้ ๕ ตัวปีภาได้พระเจ้า พ่อชุมลูกเมียสร้างขอให้ได้เข้านิพพาน	๑๑๐๕	๒๒๘๖
5	5	ถ้ำสาริกา จ.เลย	สังกราชได้ ๑๐๖ ตัวปีกาบใจ เดือน ๓ แสม ๖ คำ วัน ๑ มีอัยบเปล้า พระเจ้าพลหุยผู้เมียพี่น้องพร้อมกันสร้างหาพ่อแม่	๑๑๐๖	๒๒๘๗
6	6	ถ้ำสาริกา จ.เลย	สังกราชได้ ๑๐๖ ตัวปีกาบใจเดือน ๓ แสม ๖ คำ วัน ๑ พระเจ้าพลหุยสร้างหาพ่อแม่	๑๑๐๖	๒๒๘๗
7	พ ข . ข ก . 322/251 6	เจดีย์ศรีปมัญญา จ.อุดรธานี	จุลศักราชได้ ๙๑๘ ตัว ปีกาบยี่ เดือน ๖ ออกไทร ค ธา วันศุกร์ปาษาขผู้เมียกับทั้งพี่น้องลูกหลาย ผู้กายผู้ข้า...(ชำระ)บ...	๙๑๘	๒๐๙๙
8	พ ข . ข ก . 316/251 6	เจดีย์ศรีปมัญญา จ.อุดรธานี	๙๘๗ เดือน ๙ เห่งวัน ๑ พระ...(ชำระ)...ศรัทธา...	๙๘๗	๒๑๖๘
9	พ ข . ข ก . 313/251 6	เจดีย์ศรีปมัญญา จ.อุดรธานี	๙๗๗ หานหลวง	๙๗๗	๒๑๕๘
10	พ ข . ข ก . 323/251 6	เจดีย์ศรีปมัญญา จ.อุดรธานี	ศักราช ๗๑ ตัวเดือน ๕ ขึ้น ๔ คำ วัน ๖ เจ้าหลวงกับลูกพร้อมกันสร้างพระเจ้าคำไปหานางแสนธรรมา พี่น้องลูกผู้ตา(ย) ปู่โลกพวย ขอให้ได้เกิดถึงสุขขุณขุด(น)เทอญ สัตว์ตัวใดอยู่ทุกซีกขอให้ไ้สุขเสย สุขตัว นิพพาน (ปัจจ) โยโหด	๑๐๗๑	๒๑๕๒
11	พ ข . ข ก . 324/251 6	เจดีย์ศรีปมัญญา จ.อุดรธานี	"...(ตัวปี) เม็งเม็ด เดือน ๓ ออก ๙ คำ วัน ๓ ...เม...เต...ขจินดา...พระเจ้า(องค์)นี้...ใจโยโหด)	๑๐๘๙	๒๑๓๐
12	พ ข . ข ก . 53/2550	ภูบ้านดอนตู จ.มหาสารคาม	"สังกาช ๘๓ ตัว...(ชำระ)... เห่งพ่อเจ้ากัน เมียมใจใสศรัทธา...(ชำระ)...สร้าง(พระ)เจ้า(เงิน)ไว้"	(๘) ๘๓	๒๑๖๔
13	พ ข . ข ก . 51/2534	ภูบ้านดอนตู จ.มหาสารคาม	สังได้ ร้อย ๖ ตัว พญาสีมาหา นามมี ศรัทธาสร้างพระเจ้าองค์นี้ หา เสบ แลกูกอันไปสู่ปรโลกภาพหน้า ขอให้ได้ถึง ส ก...าเทิน	๑๑๐๖	๒๒๘๗
14	พ ข . ข ก . 94/2550	ภูบ้านดอนตู จ.มหาสารคาม	สังกราช ๕๖ ตัว ปีกาบเส็ด เดือน...ย...กุรสนแก้ว ผู้เมียกับทั้งบุตรนิตดา มีใจสสัต...(ชำระ)...ข...น...โ...ไ...(อักษรลบเลือนมาก)	๑๐๕๖	๒๒๓๗
15	พ ข . ข ก .	ภูบ้านดอนตู	จุลกราชราช ๐๕๙ ตัวปีเสิงเบา เดือนเพ็งเม็ง จสมเด็จพลวงค์มีสปากกับทั้งบุตร	๑๐๕๙	๒๒๓๗

ลำดับที่	เลขทะเบียน	แหล่งที่พบ	ข้อความจารึก	ศักราช	
				จ.ศ.	พ.ศ.
	95/2550	จ.มหาสารคาม	นิตดาสร้างพระพุทธรูปไว้	๕๙	๔๐
16	พ.ช. ข. ก. 54/2550	กุ้บ้านดอนตู จ.มหาสารคาม	สังขารชา ๙๑๐ ตัว เดือน ๕ เพ็ง ๔ แสนไซ ผัวเมียกับทั้งบุตร พร้อมกันมี ศรัทธา...(ชำรุด)...พระเจ้าเงินไว้...(ชำรุด)...สนา นิพพาน ปัจจโย	๙๑ ๐	๒๐ ๙๑
17	34/152/ 2548	บ่อพันขัน จ.ร้อยเอ็ด	สังขาร ร้อยปลาย ๓ ตัว เดือน ๖ เจ้าวัน เข้าขอ...(ล)วงกับทั้งลูกเมียทั้งมวลพร้อม กันสร้างเพ...เจ้าองค์นี้ขอให้ได้...คำปรารภนา พอข้าเทอญ	๑๑ ๐๓	๒๒ ๘๔
18	34/179/ 2548	บ่อพันขัน จ.ร้อยเอ็ด	สังขาร ร้อย ๓ ตัวเดือน พร้อมกันสร้างพระเจ้า นิพพาน ปจจโยโหตุ	๑๑ ๐๓	๒๒ ๘๔
19	34/150/ 2548	บ่อพันขัน จ.ร้อยเอ็ด	สังขารร้อยปลาย ๔ ตัว เดือน ๖ ขึ้น ๗ ค่ำ (ฟ้าเจ้าแสนจา/พ้อเจ้าแสนจา?)กับทั้ง ลูกแลเมียพร้อมกันสร้างพระเจ้าองค์ข้างเหิน	๑๑ ๐๔	๒๒ ๘๕
20	34/149/ 2548	บ่อพันขัน จ.ร้อยเอ็ด	สังขารราช (๓) ๑๐ ตัว (เงิน)...ผัวเมีย (๑) เต่าพร้อมกันสร้าง...เจ้าเงินองค์ ๑ แล	๑๑ ๓๐	๒๓ ๑๑
21	พช.ขก. 24/2519	ภูตะกา จ.ขอนแก่น	ร้อย ๓ ตัว นอง...สน...สา(ม)นีสตัดาสางพระ...กาสาขอให้ได้ถึงสุข สปากลูก... เหินพิ..น...ปัจจโยโหตุ	๑๑ ๐๓	๒๒ ๘๔
22	พ.ช. ข. ก. 51/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	สังขาร ๕๘ ตัว กวานเหล่าแสนลัก...ภริยาบุตร...(ชำรุด)...กันสร้างพระพุทธรูป	๑๐ ๕๘	๒๒ ๓๙
23	พ.ช. ข. ก. 18/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	สังขารได้ ๖๘ นาแส...(ชำรุด)...สร้าง	๑๐ ๖๘	๒๒ ๔๙
24	พ.ช. ข. ก. 1/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	สังขาร ๕๘ ตัวพ้อเขมแม่เขม อีพาดูเป็นลูก...ส...(รบ).../นิพพาน ไปเจยาเทอตุ	๑๐ ๕๘	๒๒ ๓๙
25	พ.ช. ข. ก. 23/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	...สังขารราชได้ ๓๕ ตัวปี กาบสี...ก็มีใจใส...(ศาสนา) นิพพานปัจจโยโหตุ	๑๐ ๓๕	๒๒ ๑๖
26	พ.ช. ข. ก. 57/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	...(แผ่นเงินชำรุด)...กาช ๕๘ ทิด/สิภรรยาผัว...(แผ่นเงินชำรุด)...(หย)สร้าง	๑๐ ๕๘	๒๒ ๓๙
27	พ.ช. ข. ก. 27/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	สังขาร ๔๑ เรามง...บสร้าง	๑๐ ๔๑	๒๒ ๒๒
28	พ.ช. ข. ก. 25/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	สังขารราชได้ ๓๗ ตัวปี กาบยี่ พระเจ้าพ่อทุ...พ...(ตัวอักษรเลื่อน)...	๑๐ ๓๖/ ๑๐ ๙๖	๒๒ ๑๗/ ๒๒ ๗๗
29	พ.ช. ข. ก. 36/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	สังขาร ๕(๘) พระเจ้า...ลาโพธิสท	๑๐ ๕๘	๒๒ ๓๙
30	พ.ช. ข. ก. 45/2556	บ้านนาบอน จ.หนองคาย	(สัง)กาชได้ ๕๓ ตัว (แรม)...สร้าง...ให้นางคำบา...หา...	๑๐ ๕๓	๒๒ ๓๔
31	พ.ช. ข. ก. 3/2541	บ้านหนองดินจี่ จ.ขอนแก่น	สังขารราชได้ ๙๐๑ ตัว เต็(อน) ๕ เพ็งวัน ๒ แสนจันผัวเมีย (กับ) ทั้งพรมีศรัทธา สร้างพระเจ้า(น) น ปัจจโย(หตุ)	๑๑ ๐๓	๒๒ ๘๔
32	พ.ช. ข. ก. 4/2541	บ้านหนองดินจี่ จ.ขอนแก่น	สังขาร ๘(๐) ตัว เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วัน ๑ แสนจันธ ผัวเมียมีใจใสศรัทธา สร้างพระเจ้าเงินหาลูกยวง (ญา) ดาวงศา นิพพาน ปัจจโยโหตุ	๙๐ (๑)	๒๐ ๙๑
33	พ.ช. ข. ก. 12/2541	บ้านหนองดินจี่ จ.ขอนแก่น	สังขารราชได้ ๙๑๐ ตัว เดือน ๕ เพ็ง วัน ๔ แสนเมือง...ผัวเมีย(กับ)ทั้งบุตร พร้อมกับกันมีศรัทธา สร้างเจพ...เง...รยง...นิพพาน ปัจจโยโหตุ	๙๑ ๐	๒๐ ๙๑

ลำดับที่	เลขทะเบียน	แหล่งที่พบ	ข้อความจารึก	ศักราช	
				จ.ศ.	พ.ศ.
34	พ.ช. ข. ก. 14/2541	บ้านหนองดินจี้ จ.ขอนแก่น	สังภาษราชาได้ ๙๑๐ ตัว เดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ แพง...พัตผัวเมียกับทั้งบุตรตามะตา พร้อม กันมีศรัทธาสรางพระเจ้าเงินร(อ)มไว้กับสนา นิพพานปัจจโยโหตุ	๙๑ ๐	๒๐ ๙๑
35	พ.ช. ข. ก. 15/2541	บ้านหนองดินจี้ จ.ขอนแก่น	สังภาษราชาได้ เก้า ๑๐ ตัว เดือนเพ็ง วัน ๔ พญาแก...บุณเรื่อง ผัวเมียกับทั้ง บุต ตา มะตาพร้อมกันมีศรัทธาสรางพระเจ้าเงิน)รองไว้กับสนา นิพพานปัจจโยโหตุ	๙๑ ๐	๒๐ ๙๑